

Biziň mediýamyz

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Biziň mediýamyz BIZIÑ MEDIÝAMYZ

Angliýaly Jon Gobsonyň (1858-1940) adyny eşitdiňizmi? Erzinjanyň Iliç etrabyndaky altın çykarylýan kände bolup geçen genosid bilen ýakyndan ilteşigi bar.

Siz Iliç etrabynы tulum peýniri bilen tanaýansyňyz. Eýse näçäñiz etrapda altın çykarylýandygyny bilyär?

Bu ýerdäki altın ýatagyňyň adamlary we tebigaty zäherleyändigiji birküç sany daşky gurşawy goraýydan başga kim agzady?

Mesele beter cuňda. İlki bilen munuň esasy çeşmesini görmek lazym: Imperializm! Bulam nirden çykdy diýmäň. Altın ýatagyňy gözlemek işi şeýle syýasy düşünjäniň döremegine sebäp boldy. Meseläniň şu tarapyny size hiç görkezesleri gelenok. Serediň: Altın känleri diýlende, ilki näme göz öňüňize gelýär: golliwud kinofilmleri...

Çarlı Çapliniň deňsiz-taýsyz eseri «Altyna çozuş» kinofilmini hasaba almanymyzda, «Golliwud» kinomatografiýasy altın gözleýjileriň işini gara nebisden ýaňa gözü gapylan şahsy işler hökmünde görkezdi. Altın gözlegleriniň indeýleriň köpçülikleýin gyrylmagyna sebäp bolandygynyň gürrüñini edenem bolmady. Ýogsam bolmasa, 370 köpçülikleýin gyrgynçylyk bilen ähli ýerli jemgyyetler (altyna hüjüm göçünüň iň ýygy bolan 1849-njy ýyly göz öňüne tutulan) «kyrk dokuzltylar» diýip

atlandyrylan altyn gözleýjiler tarapyndan ýok edildi. «Nesibesi güýçli» çykanlar janlaryny halas etmek üçin dogduk depelerini terk etdi. Ýagny:

San-Fransisko ýaly Kaliforniya baýlygynyň aňyrsynda altyn eksplutasiýasy we genosidi ýatyr. ABŞ-Meksika uruşy-da şol sebäpli turmadymy? Ýeri bolýa.

Jon Gobsonly gürrüňden daşlaşmalyň.

ИЗ НАСЛЕДИЯ
МИРОВОЙ № 50
ПОЛИТОЛОГИИ

Дж. ГОБСОН

Английский экономист
Интеллектуальный лидер социального либерализма

ЭВОЛЮЦИЯ СОВРЕМЕННОГО КАПИТАЛИЗМА

С рецензией В. И. Ленина

John Atkinson Hobson
THE EVOLUTION OF MODERN CAPITALISM

kitapay.ru

* * *

Häzir men hökman Iliçli gürrüniň üstünden barjak. Emma meselä «ýöne bir heläkçilik» hökmünde seretmäň. Heläkçiliğin aňyrsynda ýatan zatlary görün.

Seretmek gözüň işidir, görmek bolsa aňyň..
Altyna hüjüm diňe Amerikada bolup geçmedi. Afrikada-da şuňa meňzeş heläkçilikler bolup geçdi.
1886-nyjy ýyl. Günorta Afrikadaky Witwatersrand prowinsiýasynda dünýäniň iň uly altyn käni tapyldy.
Tapylan altyn käni uruş turuzdy. Iňlisler altyn käni üçin çaga-çuga diýmän garaýagyz adamlary gyrgyna berdi. Adamzat taryhyň ilkinji genosid konslagerlerini Gitler däl, hut iňlisler şu ýerde gurdy! Ýeri bolýa, edil hazır gürrüňi çuňaltmaýyn...
Geleliň, Jon Gobsonly gürrüňe...
Gobson ykdysatçydy, sosial ylymlar bilen gyzyklanýardы. Onuň «Garyplyk» (1891), «Zamanabap kapitalizm» (1894), «Ewolýusiýa we ißsizler» (1896) «Sosial reformator» (1898) atly kitaplary ýazdy...
Ol iňlisleriň altyn üçin Günorta Afrikany basyp alan ikinji Bur uruşyna «Manchester Guardian» gazetiniň adyndan synçy hökmünde gatnaşdy. Ine, şu uruşda Gudson «imperializm» kesgitlemesini berdi.
Naýbaşy eseri «Imperializm» (1902) kitabynda imperializmi täze bazarlar gözleýän «zamanabap kapitalizmiň» mejbury netijesi hökmünde häsiýetlendirip, Lenin, Troskiý, Roza Lýuksemburg ýaly sosialistlere täsirini ýetirdi...
Hawa, altyn eksplutasiýasy «imperializm» düşünjesiniň döremegine sebäp boldy...

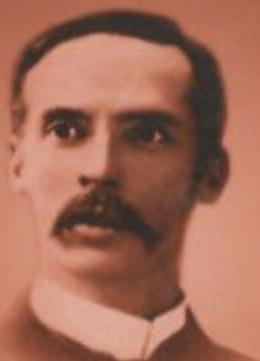

ИЗ НАСЛЕДИЯ
МИРОВОЙ
ПОЛИТОЛОГИИ

ИМПЕРИАЛИЗМ

Дж. Гобсон

Английский экономист,
интеллектуальный лидер
социального либерализма

- «Теории недопотребления пребывали в забвении до появления «Физиологии промышленности»... первого и наиболее значительного из многочисленных томов его работ, в которых, в течение почти 50 лет, Гобсон боролся... против многочисленных ортодоксов. ...Публикация ее знаменует эпоху в развитии экономической мысли».

Дж. М. Кейнс. Общая теория занятости, процента и денег

• «Автор... дал очень хорошее и обстоятельное описание основных экономических и политических особенностей империализма».

В. И. Ленин. Империализм, как высшая стадия капитализма

kitapcy.ru

* * *

Iliç altyn ýatagyndaky pajygaly wakany «gan we pul» baglanylşygyndan aýry pikir edip bilmersiňiz.

Diňe Kaliforniýa däl... Diňe Günorta Afrika däl... Diňe Papua Täze Gwineýa däl, Gana däl, Rumuniýa, Argentina däl...

Imperialistik ýurtlar global kompaniýalaryň üsti bilen ösmedik ýürtlaryň altyn ýataklaryny sokga sordy ýördi. Sonda-da hiç doýmady. Ýaragly basybalyjylyk wagtyň geçmegi bilen ýerini «medeniýet», «azatlyk», «demokratiýa», «erkin bazar» ýaly aldawaç düşünjeler bilen dowam etdi.

Global kompaniýalar giren ýürtlarynda ýerli ownuk hyzmatdaşlary ýanyna çekip, tutynyň aňyrsyndan dolandırmak strategiýasyny ýöretdi. Býurokratik işlerini ýerli hyzmatdaşlarynyň üsti bilen çözdi.

Şeýle-de (sianid, simap we ş.m.) daşky gurşawyň ýykgynylyk sebäplerini hyzmatdaşlyk edýänleriniň üstüne syrykdyrdy. Iliçdäki heläkçiligiň jogapkäri kim? Metbugat organlary ýerli iň aşakky gatlakdaky şereketleriň adyny görkezip, amerikan kompaniyasyň pirimine aldanýar, halkyň aňyny bulaşdyrýar! Mesele şereketleriň adynda däl.

Mesele – adamy we tebigaty ýok edýän bu sistemany derňemek... Galyberse-de:

Iliç heläkçiliginden soň mediýamyz şeýle ýazdy: «Nýu-Ýork biržazynda «SSR Mining Inc.» amerikan kompaniyasyň aksiýalary erbet pese düşdi!»

Pulyňyz, biržaňyz başyňyzy iýsin...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 15.02.2024 ý. Publisistika